

ARENGUSEIRE KESKUS

Seniste Eesti reformide pikaajaline tulevikuvaade: aastani 2100

Magnus Piirits

Arenguseire Keskuse ekspert ja Tartu Ülikooli doktorant

24. märts 2022

Taust

Tulemused doktoritööst „The Impact of Pension Reforms on Pension Inequality in Estonia: An Analysis with Microsimulation and Typical Agent Models” (Eesti pensionisüsteemi reformide mõju pensionide ebavõrdsusele – mikrosimulatsiooni ja tüüpilise agendi mudelite põhine analüüs)

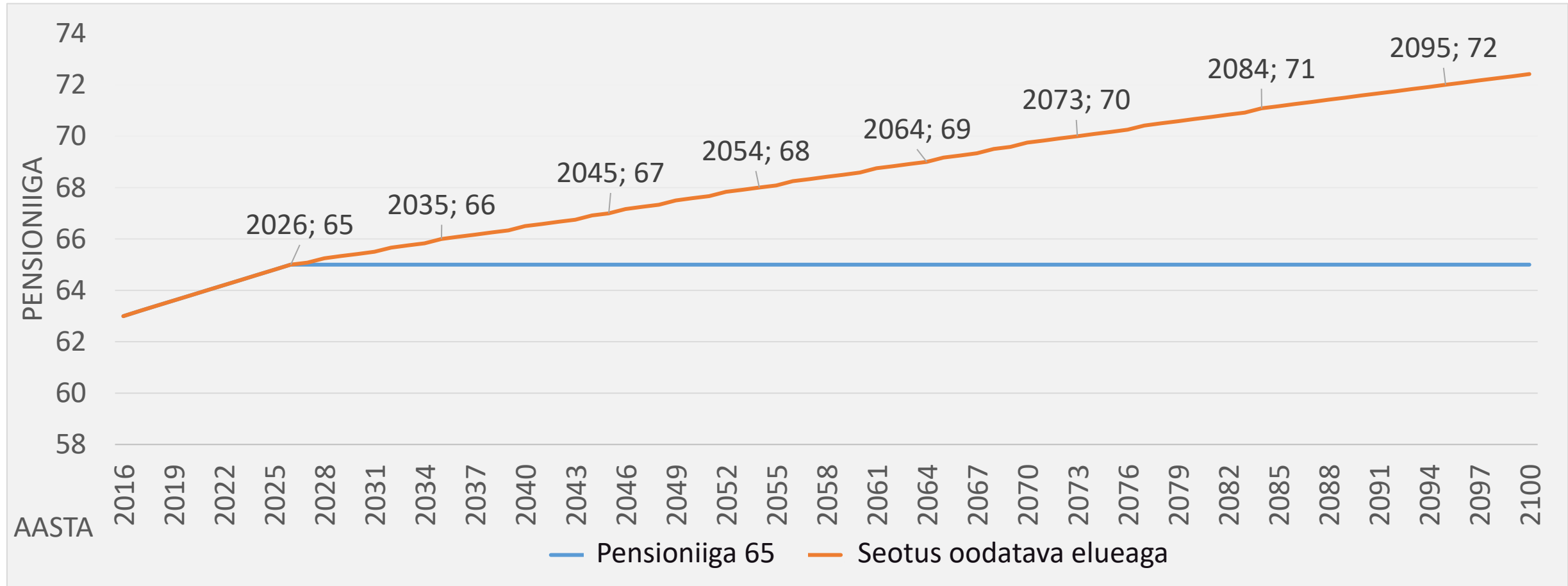
- Simuleeritud on pensioniea sissetulekuid kolmest sambast – riiklik pension, poolkohustuslik kogumispension ja vabatahtlik kogumispension – kuni aastani 2100
- Aluseks on kogu Eesti rahvastik
- Simulatsioon on individipõhine

Eesti pensionisüsteemi reformid alates 1990-ndate lõpust

Aeg	Pensionireform
Kuni 1998	Riiklik pension, mille suurus sõltus staažist
1998	Vabatahtlik kogumispension (III samm)
1999	Kindlustusosaku loomine riiklikus pensionis (I samm)
2002	Riikliku pensioni osaline asendamine kohustusliku kogumispensioniga (II samm)
2002	Pensionindeksi loomine (50% THI-st ja 50% sotsiaalmaksu laekumise kasvust)
Alates 2009	Riikliku pensioni võrdse baasosa kiirem kasv ja indekseerimise muutmine (20% THI-st ja 80% sotsiaalmaksu laekumise kasvust)
Vastu võetud 2018	Alates 2021 teenitakse riikliku pensioni õiguseid kahes osas: 1) 50% palgaga seotult; 2) 50% staažiga seotult. Alates 2027 on pensioniiga seotud oodatava elueaga.
Alates 2021	Võimalus sissemaksleid kohustuslikku kogumispensionisse peatada ja võtta välja kogunenud varad enne pensioniiga

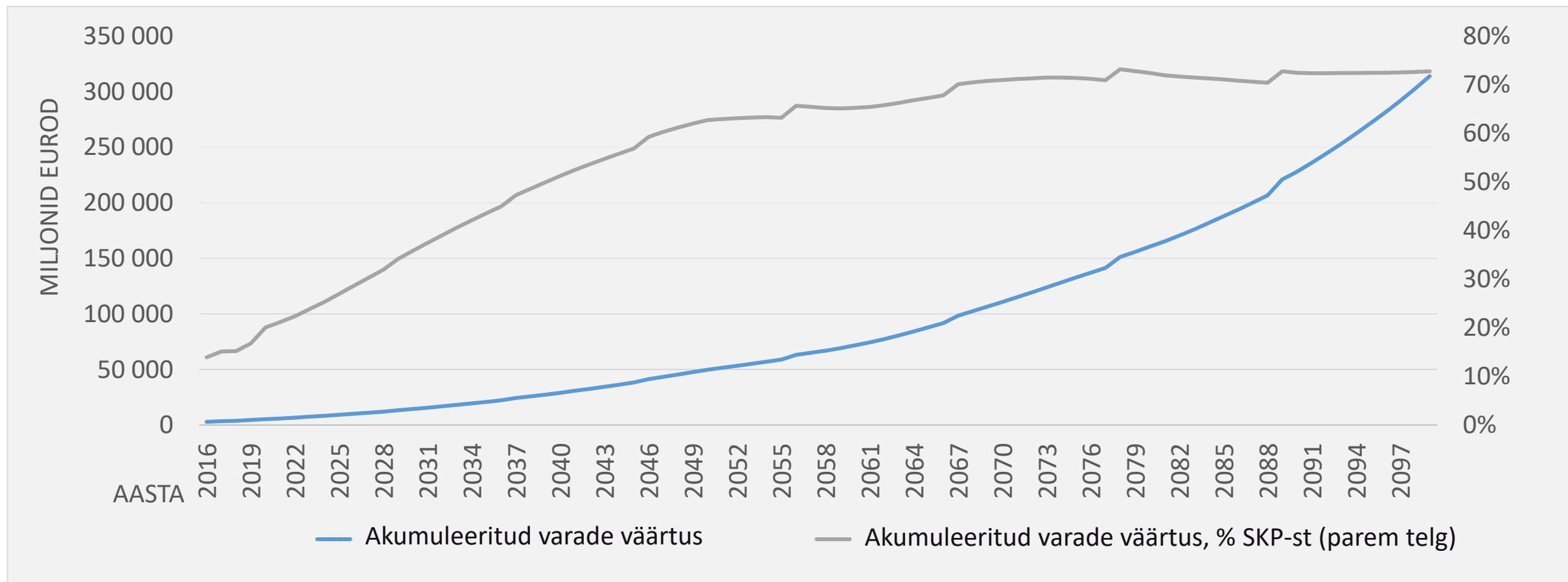
Sajandi lõpuks kasvab pensioniiga 72-ni

Tänu oodatava eluea pikenemisele (Eurostati prognooside järgi) kasvab ka pensioniiga.

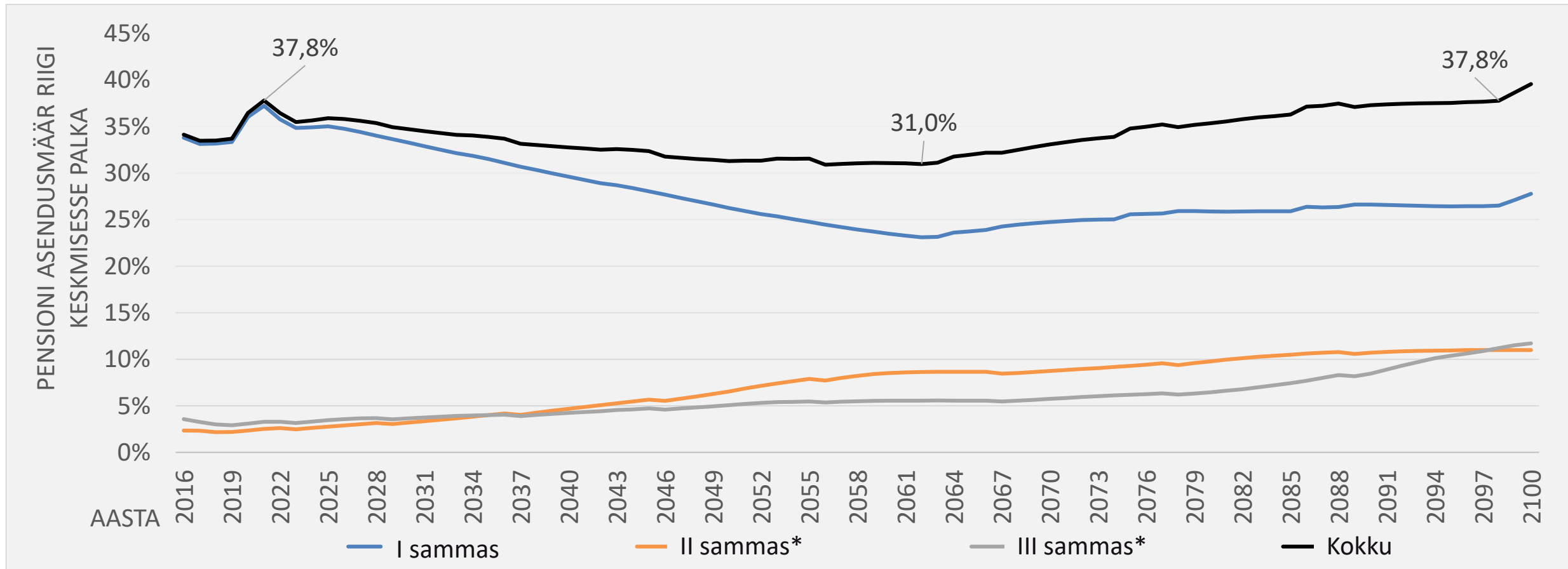
Teise samba varad ilma 2021. aasta reformita kasvavaks pikaajaliselt 70%-ni SKP-st

Kuna esialgu on väljamakseid vähem kui sissemaksed, siis varade hulk kasvab kiiremini. Edaspidi ühtlustub.

Esimese samba asendusmäär langeb 2060-ndateni ja seejärel hakkab kasvama

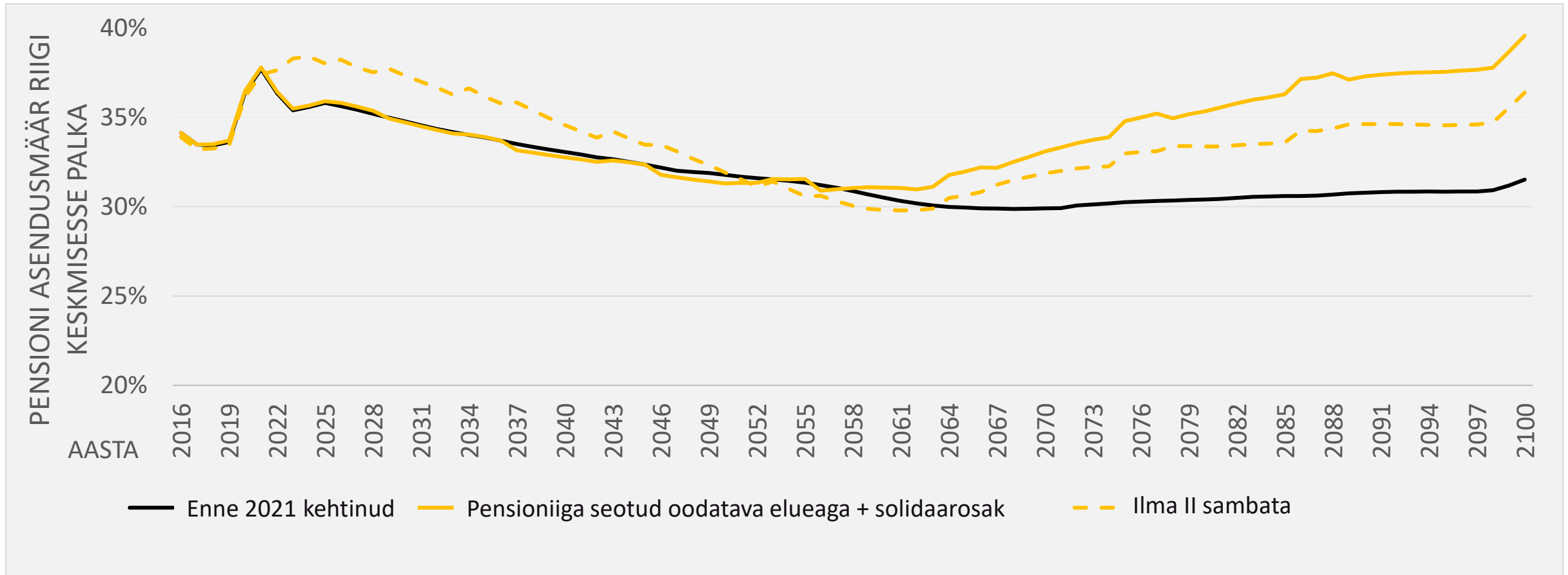
Teise ja kolmanda samba asendusmäär ajas kasvab.

* Asendusmäär nende hulgas, kellel oli teine või kolmas sammas. Kõigi väljamaksed on annuiteedina.

Pikaajaliselt (alates 2050-ndatest) on keskmine asendusmäär teise sambaga suurem

Pensioniea sidumine oodatava elueaga aitab oluliselt parandada finantsilist olukorda

* Asendusmäär suureneb, kui pensionisüsteemi ülejääk jagatakse pensioniealiste vahel

Kogumispensioni headus oleneb sissetulekust

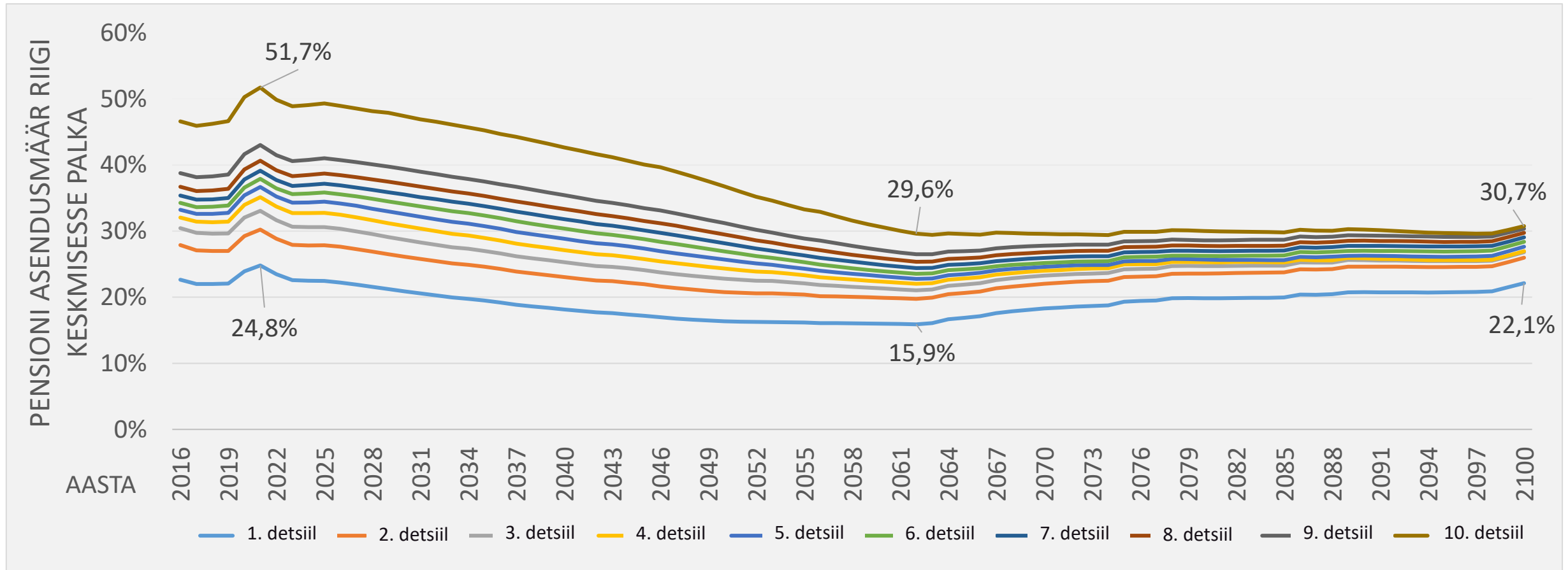
Kogumispension on pikaajaline – sissemaksed tööeas, aga viljad pensionieas

- Kogumispensioni kasulikkus oleneb lisaks kohordile ka sissetulekust
- Mida pikem on kogumisperiod, seda väiksemast sissetulekust piisab, et kogumispensioniga oleks pension suurem kui ilma kogumiseta
- Kasulikkus oleneb pensionil olemise kestvusest – annuiteet
- Näide 1984. aastal sündinud inimeste kohta:
 - Et teine pensionisammas oleks kasulik, selleks peaks inimene teenima vähemalt 50% riigi keskmisest palgast.
 - Kui soovida, et teise sambaga oleks vähemalt **20** pensioniaasta vältel pension suurem kui ilma teise sambata, peab eluea keskmine palk olema vähemalt **60%** riigi keskmisest palgast.

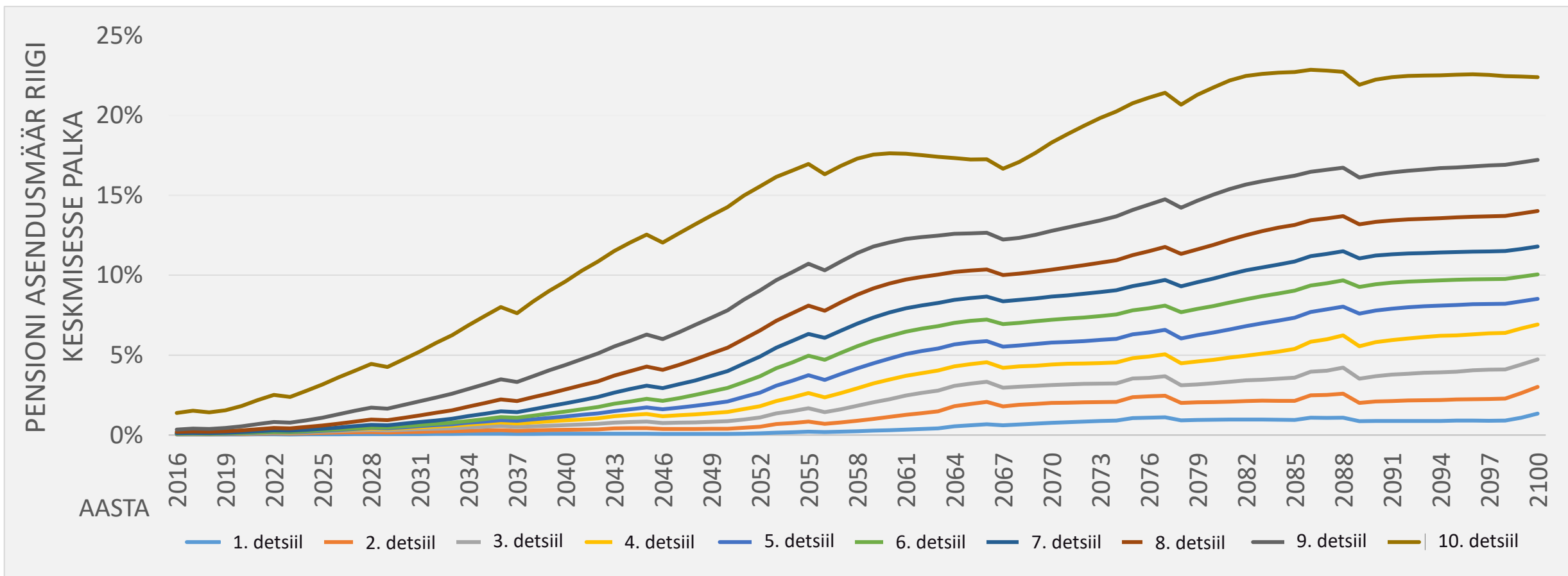
Esimese samba pensioni erinevus ajas kahaneb

Esmalt mõjutab baasosa kiirem kasv.

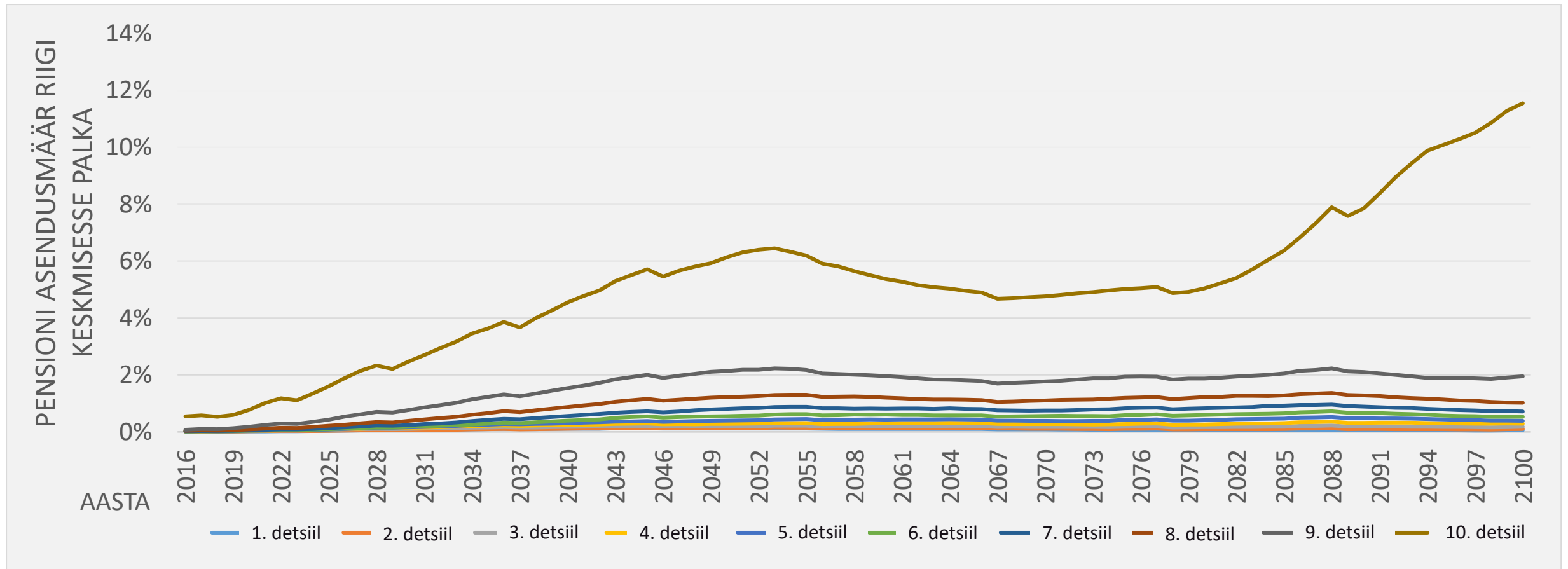
Teiseks esimese samba ülejäägi jagamine alates 2060-ndatest.

Teise samba pensionide erinevus ajas kasvab

Kolmandal sambal eristub oluliselt viimane detsiil

Kogumispension aitab riske hajutada

Teise sambata pensionisüsteemil on majanduskeskkonna muutuste korral väiksem võimalus asendusmäärasid suurendada kui koos teise sambaga

- Migratsiooni kadumine vähendab teise sambata süsteemis enam asendusmäära
- Teine samm on vähem mõjutatud majanduskasvust, seega aitab ta Eesti SKP aeglase kasvu korral asendusmäärasid suurendada
- Pikaajaliselt suurendab kogumispensionide kõrgem tootlus rohkem asendusmäärasid kui samasuur tootluse vähenemine neid langetab